

усі: «хто влаштований» об'єднується з тим «хто скривджений», «хто не зрозумів» чи «не пристосувався». Й можна полемізувати про мотиви, які рухали не надто патріотичним телеканалом, на базі якого створено фільм, чи теоретизувати, навіщо нам потрібен такого роду міф: аби нескінченно блукати міфічним колом чи знайти сили, аби пережити кризовий історичний етап. З приводу першого, принаймні сьогодні, можна не перейматись, бо краса «ворона» в умовах хронічно турбулентної української дійсності навряд чи стане «ідеальною піжамою для тих, хто не хоче дивитися на своє бридке голе тіло». Радше навпаки: увага до національних символів може трансформуватися в увагу до сутностей, а зрештою – вивести країну з маргінального сну.

Звісно, «наш Бог – це пам'ять», але пам'ять колективна й довгострокова: за критичних обставин вибороти собі власний світ здатен лише боець, однак зброя в його амуніції має врівноважитись кодексом честі. Окрім того, мета боротьби без урахування суспільного тренду, як це є в «Дикому полі», форматує невдачі. Там, де індивідуальне трансформується в суспільне, або навіть форматує його, як це бачимо в фільмі Тараса Ткаченка, з'являється герой. Аби знову поставати – в інший час у іншому місці – від покоління до покоління передаючи тяглість життя, змальовуючи наступникам його шалену красу, невиситиму спрагу свободи попередніх генерацій та можливості її реінкарнації, заповідаючи ключі від суспільної істини та особистого щастя якщо не дітям, то внукам, аби ті передавали їх наступникам.

Ірина Цілик: «Вони не виглядають пасивними жертвами» («Земля блакитна, ніби апельсин»)

– Це фільм про те, як люди в Красногорівці, посеред війни, знімають фільм про себе. Це фільм про фільм, або фільм про те, як люди намагаються зрозуміти, що таке війна. Ви так його замислювали?

– Ця лінія «фільму у фільмі» є дуже важливою. Я й собі часто ставлю запитання: чи має мистецтво якусь силу в часи війни? Працюючи над фільмом, я мала можливість спостерігати, як мої герої захопилися мистецтвом. Двоє дівчат з'їздили в кінотабір для підлітків, і їм це так сподобалось, що вони принесли цю пристрасть додому. І тоді вся сім'я – мама-одиначка і четверо дітей – перетворилися на сімейний «продакшн». Мама, наприклад, навчилася сама монтувати за якимись навчальними програмами в інтернеті. Спочатку вони знімали відеоролики, пробували, як це працює. А потім вирішили зняти короткометражний фільм про своє життя під час війни. У цьому фільмі вони реконструювали різні ситуації, які їм довелося пережити. Або брали одне в одного інтерв'ю. Це був кульмінаційний момент наших зйомок і наших стосунків із ними. І у фільмі це кульмінація. І я усвідомила, що вони в такий спосіб працюють надбутий травматичний досвід...

Коли ми спочатку приїжджали і розмовляли з ними про те, що вони пережили під час війни, вони завжди сміялися. І я звернула увагу, що більшість цивільних людей, які живуть там, часто пробують «просміювати» весь цей травматичний досвід.

Однак це тривало до того моменту, коли вони почали брати одне в одного інтерв'ю на камеру. Тоді немов маски познімалися, і, можливо, вони вперше говорили одне з одним так щиро. Можливо, їм уперше довелося усвідомити, що саме вони пережили. Кіно як терапія, щось таке. <...>

Кадр з фільму «Земля блакитна, ніби апельсин». Режисер Ірина Цілик. 2019.

В наших героях мені подобається те, що вони не виглядають пасивними жертвами. Вони живуть в епіцентрі подій, довкола війна, але вони намагаються бути режисерами свого життя і не пускати війну у свій дім. Це та основна тема, яка найбільше мене й зачепила за живе. <...>

Ми не використовували інтерв'ю чи закадровий голос. У нас спостережна документалістика. Але, з іншого боку, вони розповідали стільки цікавих історій – і я не могла без них обійтись. Тож коли вони вирішили, що для свого фільму будуть знімати інтерв'ю, це був для нас момент величезної удачі. Спостерігаючи за тим, як вони говорять і як реагують на слова одне одного, ми отримали один із найсильніших моментів для нашого фільму.¹

Від редакції: У травні 2020-го фільм здобув два головних призи у національному та міжнародному конкурсах Міжнародного фестивалю документального кіно про права людини *Docudays UA*.

¹ Володимир Ярмоленко. «Щастя як заперечення» – інтерв'ю з письменницею та кінорежисеркою Іриною Цілик / *Hromadske*, 30 березня, 2020. <https://hromadske.ua/posts/shastyak-zaperechennya-intervyu-z-pismenniceyu-ta-kinorezhz>